

Socialdepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över departementspromemorian Elektronisk kommunikation vid rättspsykiatrisk vård m.m. (Ds 2013:65)**

(S2013/7322/FS)

Riksdagens ombudsmän, JO, har beretts tillfälle att yttra sig i rubricerade ärende.

I promemorian lämnas förslag som rör säkerheten på sjukvårdsinrättningar för psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård. Jag tillstyrker förslagen med följande kommentar.

6.1 Generella inskränkningar rörande elektroniska kommunikationstjänster

Enligt nu gällande lagstiftning kan beslut om inskränkningar avseende användande av elektroniska kommunikationstjänster inte fattas kollektivt för en grupp av patienter eller för en särskild avdelning utan får enbart avse enskilda patienter. I promemorian föreslås att patienter som vårdas på en sjukvårdsinrättning eller avdelning som på grund av verksamhetens inriktning har särskilda krav på säkerhet, endast ska få använda sådan teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster som tillhandahålls av vårdgivaren. I den föreslagna bestämmelsen (8 a § LRV) anges att vårdgivaren ska, genom att tillhandahålla teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster, säkerställa patientens rätt att stå i förbindelse med annan person.

JO har i sin tillsynsverksamhet inhämtat att en del sjukvårdsinrättningar bedömer att det finns behov av att för vissa patientgrupper kunna besluta om generella förbud att inneha teknisk utrustning för elektroniska kommunikationstjänster. Det förekommer bl.a. att patienter vars rätt att använda telefon har inskränkts tilltvingar sig mobiltelefoner från sina medpatienter, vilket medför stora problem i olika avseenden på klinikerna. Vidare har framkommit att patienter genom tillgång till elektroniska kommunikationstjänster fortsatt att begå allvarliga brott under den tid som de vårdas inom den slutna rättspsykiatriska vården.

Förslaget innebär en inskränkning av enskildas grundläggande fri- och rättigheter. Med hänsyn till vad som framkommit om de problem som nuvarande lagstiftning medför och om syftet med förslaget – att skapa en trygg och säker vårdmiljö och motverka brottslighet – anser jag att förslaget kan godtas. Det bör dock tydliggöras vad som innefattas i vårdgivarens ansvar att säkerställa berörda patienters kommunikation med andra personer, t.ex. i fråga om tillgängligheten till

utrustningen. Lämpligen kan detta ske genom att Socialstyrelsen meddelar föreskrifter i saken.

6.2 Förlängning av beslut om inskränkning i rätten till elektronisk kommunikation och övervakning av försändelser från patient

I promemorian föreslås att det i lagen uttryckligen ska anges att ett beslut om inskränkning i rätten att använda elektroniska kommunikationstjänster eller övervakning av försändelser från en patient får förlängas med högst två månader genom ett nytt beslut och att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska underrättas även om förlängningsbeslut.

Det är viktigt ur rättssäkerhetssynpunkt att det direkt av lagen framgår vad som gäller för dessa typer av beslut. Jag tillstyrker förslaget.

6.3 Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning

Enligt förslaget ska det införas en bestämmelse (23 a § LPT) som innebär att patienter som vårdas med stöd av HSL på en vårdinrättning där sluten psykiatrisk tvångsvård får ges, inte får inneha sådan egendom som anges i 21 § LPT. Under de förutsättningar som anges i 23 § LPT ska chefsöverläkaren få besluta om kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning även beträffande dessa patienter.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att tvång ska kunna användas på patienter som vårdas frivilligt. Förslaget kan givetvis ifrågasättas. På vårdinrättningar där sluten psykiatrisk tvångsvård får ges vårdas emellertid patienter såväl frivilligt som med tvång. Dessa patientkategorier kan vistas på samma avdelning. Av promemorian framgår att syftet med förslaget är att förhindra att patienter kommer till skada genom att olämpliga läkemedel, tillhyggen och andra typer av föremål förs in på avdelningen. Det föreligger därför ett behov av att kunna genomföra kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning även av patienter som vårdas frivilligt. Jag har förståelse för detta och har inte något att invända mot förslaget.

I den föreslagna bestämmelsen anges att *"Bestämmelserna i 21 och 23 §§ ska i tillämpliga delar gälla alla som vårdas vid en sjukvårdsinrättning som avses i 15 §"*. Enligt min mening bör det tydligt framgå av lagtexten att patienter som vårdas enligt HSL kan kroppsvisiteras/ytligt kroppsbesiktigas endast om det är nödvändigt för kontroll av att patienten inte bär på sig sådan egendom som anges i 21 § LPT.

6.4 Allmän inpasseringskontroll

I promemorian föreslås en ny bestämmelse (23 b § LPT) som ger vårdgivaren möjlighet att besluta om allmän inpasseringskontroll vid vårdinrättningar eller avdelningar för sluten psykiatrisk tvångsvård eller sluten rättspsykiatrisk vård som har särskilda krav på säkerhet.

Vid två inspektioner det senaste året (JO:s ärenden dnr 5231-2012 och 763-2013) har jag uppmärksammat att sjukvårdsinrättningarna tillämpat en ordning med allmän inpasseringskontroll av patienter och besökare (i det senare fallet undantogs besökare som inte skulle vistas ensamma med en patient från kontrollen) trots att det inte finns lagstöd för detta. Sjukvårdsinrättningarna har i dessa fall,

där s.k. larmbågar använts, bedömt att det av säkerhets- och arbetsmiljöskäl är nödvändigt med en generell kontroll av inpasserande.

Jag har förståelse för att det vid vissa kliniker/avdelningar kan finnas behov av att fatta beslut om allmän inpasseringskontroll och har inte någon erinran i sak mot att en sådan möjlighet införs.

I motsats till stadgandet om allmän inpasseringskontroll i 8 kap. 11 § fängelselagen (2010:610), saknas i den föreslagna bestämmelsen i 23 b § LPT en möjlighet att medge undantag från en beslutad allmän inpasseringskontroll. I mitt yttrande avseende Psykiatrilagsutredningens förslag om allmän inpasseringskontroll (SOU 2012:17) ställde jag mig frågande till detta, vilket jag alltjämt gör.

I den nu föreslagna bestämmelsen anges att vårdgivaren får besluta att *”alla personer som passerar in i inrättningen eller avdelningen ska kroppsvisiteras”*. Bestämmelsens ordalydelse ger intryck av att vårdgivares beslut om allmän inpasseringskontroll omfattar även de personer som ska närvara vid en domstolsförhandling som hålls i en domstolslokal som ligger innanför inpasseringskontrollen på vårdinrättningen. Om domstol inte har fattat beslut om säkerhetskontroll i enlighet med lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll i domstol måste dock dessa personer undantas från inpasseringskontrollen på grund av den grundlagskyddade förhandlingsoffentligheten. Detta tas i och för sig upp i promemorian där det anförs att det ankommer på vårdgivaren att, om det beslutas om allmän inpasseringskontroll, säkerställa att principen om offentlighet vid förhandling i domstol kan upprätthållas (promemorian s. 50, 58 och 64 f.). Jag anser att detta bör framgå redan av författningstexten.

Jag har samrått med chefsjustitieombudsmannen Elisabet Fura som har tillsyn över Kriminalvården.

Lilian Wiklund

Eva Norling
föredragande